

Koleksi Bangau Perahu : Tema Dan Simbol

Oleh

Mohd Nasrulmiazam Mohd Nasir

Pengenalan

- Fungsi perahu bukan sahaja sebagai kenderaan untuk menangkap ikan tetapi juga berperanan menjadi simbol penghubung diantara alam laut dengan kehidupan masyarakat
- Dalam kepercayaan tradisi, aktiviti menangkap ikan di laut sering di selubungi dengan risiko bencana ribut dan gangguan dewa-dewa laut yang jahat, maka pelbagai jenis perlindungan perlu disediakan.
- Pelindung kepada sesebuah perahu merupakan beberapa bentuk hiasan yang letakkan di hadapan perahu seperti bangau, okok dan caping.
- Dekorasi yang paling menonjol pada sesebuah perahu tidak kira sama ada jenis Payang, Kolek, Sekoci, Jalora, Bedar mahupun jenis Buatan Barat ialah bangau.
- Objek dekorasi ini dianggap sebagai 'semangat' pada sesebuah perahu dan sering dimotifkan dengan motif-motif seperti sulur, makara, naga, daun jari buaya, angsa, burung bangau, dan karektor-karektor wayang kulit.
- Di Jabatan Muzium Malaysia (JMM), kegiatan perolehan terhadap koleksi objek hiasan perahu khususnya bangau dan okok telah pun bermula sejak awal penubuhan Muzium Negara pada tahun 1963.
- koleksi bangau yang dimiliki oleh JMM mewakili hampir setiap jenis perahu yang pernah digunakan di Pantai Timur seperti perahu Payang, Payang Buatan Barat, Sekoci, Kolek, Kolek Kue, Jalora dan Bedar

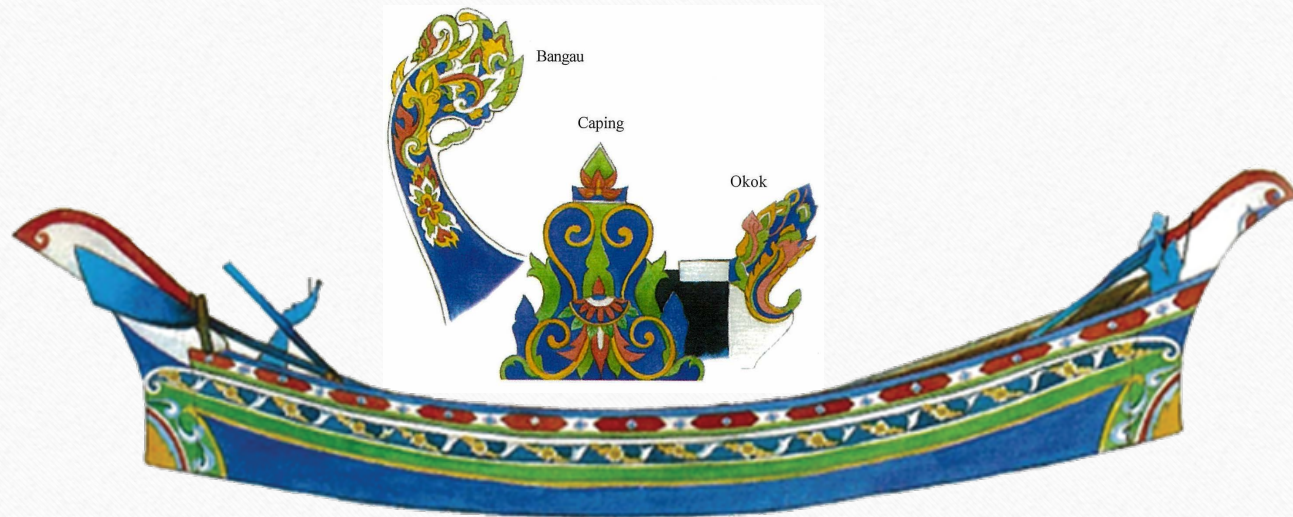
Permasalahan Kajian

- Antara artifak yang dipamerkan dalam galeri kebudayaan sewaktu pembukaan Muzium Negara pada 1963 ialah objek bangau.
- objek bangau sering dikaitkan dengan simbol kebudayaan dan artifak pameran bagi sesebuah muzium, namun perbahasan khusus mengenainya terutama berhubung dengan tema, simbolisme dan falsafah.

Jenis-jenis Hiasan Pada Perahu

1. Bangau
2. Okok
3. Caping

Bangau

- Bangau ialah sekeping papan berbentuk seperti penyangkut.
- Fungsi untuk meletakkan layar semasa ianya tidak digunakan supaya layar tidak tergolek (jatuh) ke laut.
- Diletakkan di bahagian kiri kepala atau hadapan perahu.
- Saiz bangau lebih besar daripada okok.

Okok

- Terletak pada bahagian kanan hadapan perahu dan ia kadang kala dihasil dari sekeping papan bersama-sama bangau.

Caping

- Caping dianggap nadi pada perahu terutamanya perahu kolek buatan barat dan payang buatan barat.
- Bentuk seperti tiga segi ataupun bujur sireh

Bangau Sebagai Simbol

- Syed Ahmad Jamal (1970), bangau mempunyai peranan sebagai simbol kebudayaan Melayu dengan laut.
- Nama bangau diambil bersesuaian dengan sifat burung bangau yang suka duduk diatas kerbau sambil memerhatikan ikan didalam sawah.
- Nelayan menjadikan bangau sebagai simbol untuk mereka mencari rezeki di laut bagi mendapat tangkapan yang banyak.
- Rekabentuk bangau dilihat seperti huruf “S” yang secara simboliknya memberi gambaran kepada sifat leher burung bangau yang sedang menangkap ikan.

Bangau : Estetika dan Spiritual

- Dari aspek estetika, bangau yang berpasangan dengan okok dilihat sebagai objek hiasan untuk mencantikkan perahu.
- Bangau dan okok sering diukir secara nyata atau simbolik serta diwarnakan dengan warna-warna terang.
- Kehalusan ukiran pada bangau memberi gambaran bahawa masyarakat Melayu khususnya di Pantai Timur memiliki daya cipta yang tinggi seni.
- Menurut Ismail Ahmad (2003), Bangau dan okok dipercayai memepunyai semangat untuk membantumereka mencari rezeki dan melindungi mereka di laut. Unsur-unsur inilah yang menyebabkan bangau dan okok dibuat dengan begitu indah

Bangau : Sistem Kepercayaan

- Latar budaya masyarakat Melayu di Pantai Timur sememangnya amat berkait rapat dengan alam kelautan.
- Konteks kepercayaan tradisional, laut adalah sebuah dunia yang mempunyai kuasanya tersendiri yang mana ia berkaitan semangat dan dewa baik dan jahat yang berada dilaut.
- Farish A. Noor dan Eddin Khoo (2003), para nelayan mempunyai kepercayaan bahawa mereka berhadapan dengan mambang laut yang berniat jahat.
- Justeru itulah, para nelayan meletakkan hiasan bangau sebagai perlindungan semasa dilaut.

Bangau : Sistem Kepercayaan (smb.)

- Mubin Shepard (1972), pemilik perahu mengadakan upacara ritual sekurang-kurangnya tiga kali setahun bagi mendapat perlindungan untuk perahu dan pemiliknya.
- Tumpuan utama pada upacara ritual ini ialah ritual dari bomoh yang mengalungkan bunga pada bangau dan okok perahu.